

POSELSTVÍ JANA PAVLA II. KE XXXVII. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

Téma: *Veřejné sdělovací prostředky ve službě pravého míru ve světle dokumentu „Pacem in terris“*

1. června 2003

Drazí bratři a sestry,

1. Encyklika blahoslaveného papeže Jana XXIII. *Pacem in terris* byla v temných dnech studené války znamením naděje pro všechny lidi dobré vůle. Prohlášením, že pravý mír vyžaduje „plné respektování řádu, který ustanovil Bůh“ (*Pacem in terris*, 1), Svatý otec označil *pravdu, spravedlnost, lásku a svobodu* za pilíře života společnosti žijící v míru (*Pacem in terris*, 37).

Důležitou část předpokladů encykliky představuje narůstající moc moderních veřejných sdělovacích prostředků. Papež Jan XXIII. myslel především na média, když upozorňoval na „věrnost a nestrannost“ v užívání „prostředků, které šíří a podporují vzájemné poznání mezi národy“, což umožňuje moderní věda a technologie. Odsuzoval „zpravodajské metody, které porušují příkazy pravdy a spravedlnosti a poškozují dobré jméno některého národa“ (*Pacem in terris*, 90).

2. Dnes, kdy slavíme 40. výročí vydání encykliky *Pacem in terris*, je rozdělení mezi národy na dva nepřátelské bloky z velké části bolestnou vzpomínkou na minulost, ale mír, spravedlnost a sociální stabilita ještě v mnoha částech světa chybí. Terorismus, konflikty na Středním východě a v jiných oblastech, hrozby a odvety, nespravedlnost, útoky na důstojnost a posvátnost lidského života a jeho zneužívání, jak před narozením tak po něm, to všechno je skličující skutečností naší doby.

Nesmírně vzrostla moc médií ve vytváření mezilidských vztahů a v ovlivňování politického a společenského života, ať v dobrém nebo ve zlém. Odtud pramení vhodnost zvoleného tématu pro XXXVII. světový den sdělovacích prostředků: „*Veřejné sdělovací prostředky ve službě pravého míru ve světle dokumentu Pacem in terris*“. Svět i sdělovací prostředky se mají ještě hodně co učit z poselství blahoslaveného papeže Jana XXIII.

3. *Sdělovací prostředky a pravda.* Základní morální nutností každé komunikace je služba pravdě a úcta k ní. Svoboda hledat a odhalovat to, co je pravdivé, je podstatou mezilidské komunikace nejen ve vztahu k faktům a informacím, ale také nakolik se týká přirozenosti a osudu lidské bytosti, společnosti a společného dobra a našeho vztahu k Bohu. V tomto smyslu mají sdělovací prostředky osudovou zodpovědnost, protože představují novodobý areopág, kde se sdělují ideje a kde lidé mohou vyžrávat ve vzájemném pochopení a v solidaritě. Proto papež Jan XXIII. bránil právo „na svobodu v hledání pravdy a, v mezích dovolených právním řádem a požadavky obecného blaha, také svobodu projevat svůj názor a šířit jej“ jako neodmyslitelnou podmínku míru ve společnosti (*Pacem in terris*, 12).

Vskutku, sdělovací prostředky často odvážně slouží pravdě, ale někdy jsou původci propagandy a dezinformace ve službě omezených zájmů národnostních, etnických, rasových a

náboženských předsudků, materiálních tužeb a různých falešných ideologií. Nátlaky prováděné v tomto smyslu nevyhnutelně dovádí sdělovací prostředky k omylům. Je tedy na místě, aby se takovýmito chybám snažili zabránovat jak zaměstnanci médií, tak církve a jiné zodpovědné skupiny.

4. *Sdělovací prostředky a spravedlnost.* Blahoslavený papež Jan XXIII. v encyklice *Pacem in terris* výmluvně hovořil o obecném společném lidském blahu - „blahu, týkajícím se celé lidské rodiny“ (*Pacem in terris*, 132) - na němž má právo se podílet každý jedinec a každý národ.

Globální rozšíření sdělovacích prostředků s sebou nese zvláštní zodpovědnost. Jestliže je na jedné straně pravda, že sdělovací prostředky často patří skupinám s vlastními soukromými i veřejnými zájmy, pak právě podstata jejich dopadu na život vyžaduje, aby nepodporovaly rozdělení mezi skupinami – například ve jménu třídního boje, vyhoceného nacionalismu, rasové nadřazenosti, etnické čistoty atd. Stavět jednoho proti druhému jménem náboženství je zvláště těžkým prohřeškem proti pravdě a spravedlnosti, stejně jako jím je diskriminující chování v souvislosti s různým náboženským přesvědčením, protože právě ono náleží do nejhlubší sféry lidské důstojnosti a svobody. Věrným přibližováním událostí, správným prezentováním případů a nezkráceným ukazováním různých úhlů pohledu sdělovací prostředky dokonale splňují povinnost podpory spravedlnosti a solidarity ve vztazích na všech společenských úrovních. Neznamena to nezajímat se o křivdy a rozpory, ale znamená to odhalovat jejich kořeny, aby mohly být pochopeny a uzdraveny.

5. *Sdělovací prostředky a svoboda.* Svoboda je nejen vzácným ovocem skutečného míru, ale také jeho podmínkou. Média slouží svobodě tím, že slouží pravdě: ohrožují svobodu, když se vzdalují od toho, co je pravdivé, když šíří lži nebo tváří v tvář událostem vytvářejí klima nezdravé emotivní reakce. Jen pokud mají lidé svobodný přístup k věrohodným a dostatečným informacím, mohou usilovat o společné blaho spolu s veřejnými činiteli, kteří především jsou za ně odpovědni.

Jestliže sdělovací prostředky slouží svobodě, musí být ony samy svobodné a musí správně této svobody užívat. Jejich privilegovaný „status“ je zavazuje k tomu, aby se povznesly nad otázky čistě ekonomické a aby vstoupily do služeb skutečných potřeb a opravdového blahobytu společnosti. Třebaže určité veřejné řízení médií v zájmu společného blaha je namístě, neplatí to v případě kontroly vládou. Zvláště reportéři a novináři mají závažnou povinnost řídit se ukazateli svého morálního svědomí a odolávat tlakům, které je pobízejí k „přízpusobování“ pravdy kvůli tomu, aby bylo uspokojeno očekávání bohatých a politicky mocných.

Konkrétně je třeba nejen najít způsob, kterým by byl nejslabším článkům společnosti zaručen přístup k informacím, které potřebují, ale který by také zajistil, aby tato část společnosti nebyla vyřazena z efektivních a zodpovědných rolí při rozhodování o obsahu, strukturách a způsobu vedení veřejných sdělovacích prostředků.

6. *Sdělovací prostředky a láska.* „Když se totiž člověk rozzlobí, nedělá, co je před Bohem spravedlivé“ (Jk 1,20). Na vrcholu studené války blahoslavený papež Jan XXIII. vyjádřil tuto jednoduchou a hlubokou myšlenku ohledně toho, co vyžaduje cesta míru: „... aby namísto nejvyššího zákona, jímž se mír udržuje dnes, nastoupil zcela jiný, který by stanovil, že opravdový mír mezi národy může mít pevný základ nikoli ve stejném vyzbrojení, ale jedině ve vzájemné důvěře.“ (*Pacem in terris*, 113)

Sdělovací prostředky jsou „klíčovými účastníky“ dění v dnešním světě a hrají obrovskou roli při vytváření výše zmíněné důvěry. Mají takovou moc, že jsou schopny podle vlastních záměrů v krátkém čase vyvolat pozitivní nebo negativní reakci veřejnosti na události. Rozumní lidé si uvědomují, že tato nesmírná moc vyžaduje velmi vysokou úroveň nasazení pro pravdu a dobro. V této souvislosti jsou lidé z médií povinni přispívat k míru kdekoliv na světě tím, že budou překonávat překážky nedůvěřivosti, brát v úvahu jiné úhly pohledu a neustále usilovat o povzbuzování jednotlivců i národů ke vzájemnému porozumění a úctě – a ještě více než k porozumění a úctě – ke smíření a milosrdenství! „Tam, kde vládne nenávist a touha po pomstě, kde válka způsobuje utrpení a smrt nevinných, je dar milosrdenství nepostradatelný pro uklidnění lidských myslí a srdcí a pro budování míru.“ (*Homilie v bazilice Božího milosrdenství v Krakově – Lagiewniki, 17. srpna 2002, č. 5*).

Toto všechno představuje obrovskou výzvu, ale pro lidi, kteří pracují v médiích to není přehnaný požadavek. Posláním i profesí jsou povoláni být strůjci pravdy, spravedlnosti, svobody a lásky. Svou velmi důležitou prací tak přispívají ke společenskému řádu „založenému na pravdě, vybudovanému podle požadavků spravedlnosti, prohloubenému a naplněnému opravdovou láskou a konečně uskutečňovanému ve svobodě.“ (*Pacem in terris, 167*). Ve Světový den sdělovacích prostředků se pozvedá moje modlitba za to, aby lidé pracující v médiích byli dnes více než kdy jindy schopni dostát požadavkům svého poslání - služby obecnému blahu. Na tom z velké části závisí jejich osobní realizace i pokoj a štěstí světa. Ať jim Bůh žehná, osvětluje je a dává jim odvahu.

Vatikán, 24. ledna, svátek sv. Františka Saleského.

Joannes Paulus II